

Vita a vagyonkezelésről

(Folytatás az 1. oldalról.)

és remélhetően megszűnnek azok a gondok, amelyek az elmúlt években egyre inkább lehetetlenné tették az államháztartás finanszírozását.

Szót kért Hagelmayer István, az Állami Számvevőszék elnöke is. Kifejtette: a számvevőszék a múlt évi költségvetés összeállítását megfelelőnek tartja, felülvizsgálata során azonban több megállapítást is tett. Többek között indokolt lenne a vállalatok nyereségadó-kedvezményeinek szűkítése. A tapasztalatok szerint felesleges a jelenlegi, kiterjedt kedvezményrendszer fenntartása a vegyesvállalatok számára, mivel ez nem járult hozzá a jelentős nagyságú külföldi tőkebeáramláshoz.

A költségvetési mérleghiány finanszírozásával kapcsolatban a számvevőszék elnöke alapvetően egyetértett a pénzügyminiszter javaslatával, ám azt is hangsúlyozta: az államháztartás nagymértékű hiteligenye a gazdaság, a vállalkozók kölcsönforrásait szűkíti.

Hagelmayer István egy figyelemre méltó javaslatot is megfogalmazott. Az államháztartás hiánya, szerinte már elérte az 1300 milliárd forintot. Elképzelhető egy olyan lehetőség, hogy a kormány a deficit egy részét az állami vállalatokhoz telepítene.

Matyi László, a Parlament Költségvetési, Adó- és Pénzügyi Bizottságának elnöke úgy vélekedett: a költségvetési hiányt finanszírozó hosszú lejáratú hitelek feltételeiben csak a pénzügyminiszter, illetve az MNB elnöke állapodhat meg, ebben a kérdésben ők a megfelelő emberek.

Ezután határozathozatal következett. Az Országgyűlés elfogadta a Magyar Köztársaság 1989. évi állami költségvetésének végrehajtásáról szóló törvényjavaslatot, valamint az Állami Számvevőszék jelentését.

A költségvetési hiány finanszírozásával kapcsolatban az SZDSZ képviselője elfogadhatónak tartotta a pénzügyminiszternek azt az indítványát, hogy a rövid lejáratú refinanszírozási hitel hosszú lejáratúvá alakítsák át.

Schamschula György a Magyar Demokrata Fórum nevében válaszolt Matyi László felhívására.

Lotz Károly (SZDSZ) Hagelmayer Istvánnak azzal a javaslatához kapcsolódott, miszerint az óriási állami deficit esetleg osszák szét az állami vállalatok között, és a privatizálásokból finanszírozzák a hiányt. A képviselő ezt rendkívül veszélyes ötletnek tartotta.

A vitában elhangzottakra Rabár Ferenc és Hagelmayer István válaszolt. A pénzügyminiszter úgy védekezett az őt ért vádakkal kapcsolatban, hogy a terveknek megfelelően állította össze a beszámolási rendszert, s ezért nem érzelhetők azon változások. Pénzügypolitikai vitába nem kíván belebocsátkozni, mivel azt a Parlament később fogja napirendre tűzni. Ugy vélekedett: a költségvetési hiányt finanszírozó hosszú lejáratú hitelek feltételeiben csak a pénzügyminiszter, illetve az MNB elnöke állapodhat meg, ebben a kérdésben ők a megfelelő emberek.

Ezután határozathozatal következett. Az Országgyűlés elfogadta a Magyar Köztársaság 1989. évi állami költségvetésének végrehajtásáról szóló törvényjavaslatot, valamint az Állami Számvevőszék jelentését.

Az Állami Vagyonügynökségről szóló törvény módosításával kapcsolatos vitát a délutáni órákban megszakították: a tárgysorozatban előre jelzett interpellációkat és kérdéseket tárgyaltak meg a képviselők.

Monostori Endre (SZDSZ) a miniszterelnökhöz intézett interpellációjában azt indítványozta, hogy az egykori munkásság szombathelyi székházát a helyi mentőállomás kapja meg.

Az interpellációra válaszul Botos Katalin, pénzügyminisztériumi államtitkár – elismerve a képviselő indítványban foglaltak jogosságát – kifejtette: a kormány álláspontja szerint a munkásságvagyont hasznosítása költségvetési bevételként kell hogy eredményezzen, így nem adható át az ingatlan térítésmentesen.

Monostori Endre az államtitkár válaszával nem értett egyet, ám azt az Országgyűlés elfogadta.

Fáklya Csaba (SZDSZ) a megüresedett honvédségi szociális lakások tárgyában interpellált a honvédelmi miniszterhez, s a fenthez hasonló válasszal kellett beérnie. A tárca nevében válaszolt Raffay Ernő államtitkár ugyanígy rámutatott, hogy a megüresedett ingatlanok hasznosításából kell a honvédelmi tárca költségvetésének forráshiányát pótolni.

Szili Sándor (MSZP) az M0 körgyűrű megépítése körüli kérdéseket feszegette interpellációjában, kifogásolva, hogy a tervezett körgyűrű voltaképpen „belgyűrű”, s mint ilyen,

által sorállomány számára megígért hétnapos rendkívüli szabadság? Raffay Ernő államtitkár válaszában megerősítette a rendkívüli szabadság érvényét. Ugyanakkor utalt arra is, hogy a kormány már megvitatta a honvédelmi törvény módosítását, s ezt rövidesen a Parlament elé is bocsátja.

Rajk László (SZDSZ) kérdése a művelődési miniszterhez szólt, és a Hungaroton, valamint az Országos Filharmónia vezetőinek – véleménye szerint – puccs-szerű kinevezését tette szóvá.

Az Állami Vagyonügynökségről és a hozzá tartozó vagyonkezeléséről és hasznosításáról szóló törvény módosítással kapcsolatos vitában alapvetően két ellentétes vélemény rajzolódt ki.

Székelyhidi László (MDF) azért sürgette a vagyonügynökséggel kapcsolatos törvény módosító javaslat minél előbbi elfogadását, mert szerinte csak így lehet megakadályozni a hatalomátvitelt, ami a spontán privatizációt, ami a dolgozókat hátrányosan érinti.

Végül is az elnöklő Vörös Vince lezárta a vitát, ám döntéshozatalra nem került sor, mivel egyetlen képviselői módosító indítványt az Alkotmányügyi, Törvényelőkészítő és Igazságügyi Bizottság még nem tudott megvitálni. A bizottság szerdán foglal állást a kérdésben, s így a Parlament is csak szerdán hozhat határozatot.

A képviselők ezt követően vita nélkül elfogadták a július 29-i népszavazás előkészítésének és lebonyolításának pénzügyi szükségleteiről, valamint a nem pártként bejegyzett társadalmi szervezetek költségvetési támogatásáról szóló határozati javaslatot.

Ezek után tértek rá annak a törvényjavaslatnak a tárgyalására, amely a Pártatlan Tájékoztató Bizottságának felállításáról, valamint a közszolgálati eszközök (Magyar Televízió, Magyar Rádió, Magyar Távírti Iroda) vezetőinek ideiglenes kinevezési rendjéről szól. A napirendi pont előadójaként Haraszti Miklós (SZDSZ) volt.

Mivel több törvénymódosító javaslatot a Parlament bizottságainak még meg kell tárgyalniuk, ezért az általános vitát az elnöklő Vörös Vince szerdára halasztotta.

A törvényhozók szerdán 14 órákor ismét találkoznak, s folytatják a megkezdett napirendi pontok tárgyalását.

Az Országgyűlés diszpóhiójában a délutáni ülés alatt megjelent Wolfgang Böttsch, az NSZK Szövetségi Parlamentje CDU-CSU frakciójának helyettes elnöke, aki delegáció élén érkezett Budapestre. Ott és a küldöttség tagjait az elnöklő Vörös Vince köszöntötte.

Bizalmi állás kormányzati kegyből

Főispánok a vármegye-határon?

Az Országgyűlés vitájában az ellenzék éles kritikával illette az önkormányzatokról szóló törvényjavaslatot. Annak egyes, közigazgatásunk hagyományából visszahozott intézményei, tisztségei, elnevezései egyenest az „anakronizmus” minősítést kapták. Ilyen volt a vármegye elnevezés, de méginkább a főispáni tisztség visszaállítására vonatkozó javaslat.

Az, hogy megye helyett a közeljövőben netán vármegyét mondunk, legfeljebb csak furcsa lesz, de szélesebb körű vitára csak annyiban provokál, hogy nemes, vagy inkább egykori nemesi hagyomány felélesztésének tekinthető. (Bár netán néhány alföldi megyénk gondban fő: hol talál területén legalább egy picinyke vármegyét?) A főispáni funkció újraélesztése azonban érdemibb polémia is okot ad. Az ezzel kapcsolatos kétségeket, aggodalmakat, ellenérzéseket legfrappansabban az az ellenzéki honatya fogalmazta meg, aki a főispáni tisztséget és funkciókat úgy jellemezte, hogy azok egyszerűen teljesítik meg a megyei tanácselnök, a megyei végrehajtó bizottság titkára és az egykori állandó polgármester első titkárnak közéleti, politikai szerepét és súlyát.

De hát milyen közigazgatási funkció is volt a főispánság, s honnan is eredeztethető?

Kialakulásának kezdete a Szent István által kialakított államszervezetig vezethető vissza. Első királyunk birtokai igazgatására és a honvédelem céljára német mintára várkerületeket hozott létre. Ezek élén állt a király által kinevezett várispán, akit a német grófságok főnökei után comes-nek is neveztek. A várispán a várhoz tartozó hadvezére, a várkerülethez tartozó nép bírója, a közbiztonság őre, s nem utolsósorban a várkerületből befolyó jövedelmek kezelője volt. Ezért jövedelmek egyharmada és a kiszabott bírságok összege illette meg.

Az előbbiekből is kitűnhet, hogy a várispáni tisztség már a kezdetek kezdetén bizalmi állás volt: az uralkodó kegyből függött az ispán kinevezése. Tekintélyes jövedelmforrásnak is bizonyult, ezért az országos főméltóságok, főpapok igyekeztek várispáni megbízatást is szerezni, illetőleg a főnemesség javarésze törekedett örökletessé tenni családjára számára a várispánságot, amelyet a 15. századtól kezdtek főispánságnak nevezni.

A főispán 1548-ig a saját bizalmi emberét tette meg helyettesévé, alispánná: a köznemesség csak ekkor tudta elérni, hogy az alispánt maga választhassa. Ennek jelentősége később nőtt meg igazán, amikor az arisztokrata főispánok mindinkább szép címnek hatalmi funkciókat, mintsem munkával járó hivatalnak tekintették tisztségüket.

II. József, a birodalmi centralizációs célokra túl éppen ezért főispánok helyett királyi biztosokat állított a vármegyék élére. Halála után azonban visszatért a régi rend egészen 1848-ig, amikor a kormány, illetve a belügyminiszter előterjesztésére nevezte ki a főispánokat a király. A polgári forradalom szüntette meg az örökös főispáni tisztséget.

Az 1867-es kiegyezés után a főispánok a mindenkori kormány bizalmi emberei voltak, s annak politikáját képviselték a megyék élén, akár a választott törvényhatósági tisztségviselők ellenében is. A főispánokat a belügyminiszter előterjesztésére és ellenjegyzésével a király, illetve az államfő nevezte ki. Lévéen állásuk bizalmi, politikai termé-

zetű, bármikor elbocsáthatók voltak. Közvetlenül a Belügyminisztériumnak alárendelten tevékenykedtek és a törvénykezést és katonai hatóságokat kivéve hatáskörük kiterjedt a törvényhatóság területén lévő királyi, állami hatóságok működésére, illetőleg a törvényhatóság által teljesített autonóm és állami közigazgatásra. A hatáskörükbe tartozó hivatalnoknál, intézményeknél a kinevezésekhez, előléptetésekhez a főispán jogosult volt ajánlatot tenni. A fontosabb állások betöltésénél az illetékes miniszter figyelembe vette a főispán véleményét.

A törvényhatósági közigazgatásban a főispán elnöke volt a törvényhatósági közgyűlésnek, a közigazgatási bizottságnak és számos fontos választmányának. A rendes hatalmi jogkörébe tartoztak az általános ellenőrzési és felügyeleti teendők, a jogkörökön belül a rendelkezés, a rendeltetés utasításkibocsátás, a fegyelmi hatalom gyakorlása, valamint a szervezeti személyzeti ügyekre vonatkozó kinevezési, kijelölési, áthelyezési és a hivatali beosztások módosítását jelentő teendők. A kormány, illetőleg a belügyminiszter rendkívüli hatalommal is felruházhatta a főispánt, ha úgy találta, hogy a törvényhatóság, vagy első választott tisztségviselője nem teljesíti a kormányrendeletekben, egyéb határozatokban előírt kötelezettségét. Ilyenkor a főispán a törvényhatóság tisztségviselőivel és hivatalnokaival közvetlenül rendelkezhetett, akik rendelkezési teendők voltak végrehajtani. Ezért őket törvényhatóságuk felelősségre nem vonhatta; sérelmeire orvoslást csak az országgyűlésnél kereshetett, amelyben természetesen a kormányzópart képviselői voltak többségben.

A főispánság intézménye csak 1950-ben a tanácsrendszer bevezetésével szűnt meg. Tehát 40 év múltán éledne újra, ha a mostani kormánykoalíció pártjai mindenképpen keresztül kívánják vinni akit az országgyűlés más pártjainak ellenérzéseivel szemben, amelyek a főispáni tisztség fentebb vázolt hagyományos hatásköre és jellege, jogköre miatt aligha alaptalannak. Persze nem az elnevezés, hanem a jogkör és hatásköre a lényeg. Ha közigazgatásunkban megmarad – már pedig ez a valószínű – a megyei szint, akkor vezető tisztségviselőnek valami címet is kell adni, akár a régmúltból merítve ötletért. De érdemes-e, ha a régi cím mögött attól jelentősen eltérő új tartalom van? Ennél már csak az lehet furcsább és korszerűtlenebb, ha a régi címzés mögött újnak álcázott régi tartalom rejtőzik.

D. I.

Vért adtak a honatyák

Huszonkét országgyűlési képviselő összesen nyolc liter vért adott kedden reggel az Országos Haematológiai Intézetben. A Vöröskereszt akcióját támogató honatyák az ülés előtt, együtt indultak a Parlamentből az intézetbe.

Kántorné Farkas Erzsébet, a Vöröskereszt budapesti szervezetének munkatársa elmondta az MTI-nek: az utóbbi időben jelentősen csökkent az önkéntes véradók száma, ami többek között azzal is magyarázható, hogy a korábban biztos bázist jelentő nagy iparvállalatoknál is nehezebb megszervezni a véradást.

A Vöröskereszt munkatársai a képviselők körében szervezett akciókkal – amelyet példamutúnak szántak – remélik, hogy sikerül a közvélemény figyelmét ráirányítani a sokak számára létfontosságú problémára.

A Parlament ezt követően az Állami Vagyonügynökségről és a hozzá tartozó vagyonkezeléséről, az utóbbi időben jelentősen csökkent az önkéntes véradók száma, ami többek között azzal is magyarázható, hogy a korábban biztos bázist jelentő nagy iparvállalatoknál is nehezebb megszervezni a véradást.

a kertvárosi övezetek lakóit hátrányosan érinti. Siklós Csaba közlekedési és hírközlési miniszter azonban világossá tette, hogy a körgyűrű nem az eredetileg tervezett, s már korábban nyilvánosságra hozott nyomvonalon épül, hanem annak kijebb, a főváros határára.

Wachsler Tamás (FIDESZ), honvédelmi miniszterhez intézett kérdést – távolléte miatt – Kövér László tolmácsolta a plénum előtt. A kérdés a honvédelmi tárca távlati koncepciója mellett konkrétan arra is vonatkozott: érvényben lesz-e az előző honvédelmi miniszter

Képernyő előtt

Lukács elvtárs 1919-ben beáramlott a lövészárkba, egyik hóna alatt mondjuk egy öreg hátultöltés puskával, másik alatt Hegel Világtörténetével, elő lehetett kapni a lihegéstől később bepárasodó távcsövet, hogy szemrevételezze a polgári filozófiák a jövőre nézőt terméketlen sivatagát: a robbanások villámfényében becserkészte Bergson, Marxot, Spenglert, áttekintte a teret Nietzschétől Dilthey-ig, Kierkegard-tól Nicolai Hartmannig, Heidegger-től Trocki-ig. Ezek még a kétségbeesés éjszakai voltak – hogy az ő szavaival éljünk – ahonnan nem volt más választás, mint megpillantani a forradalom ígértét. Aztán ki is mászott a lövészárkból, hogy 1921-ben, a Komintern harmadik kongresszusán azt is megfigyelje, hogy Lenin kése érkezik a terembe, hogy később tőle idézze az biggyessze nevezetes Nicolai Hartmann-ta-

Lukács elvtárs

nulmánya elé, hogy „az okos idealizmus közelebb áll az okos materializmushoz, mint a buta materializmus”. Jöjjehet, manapság nem ildomos Lenin citálni, de hát Lukács elvtárs az oka, aki a magyar majd a német kommunista pártba lépett be, aki igen nagyra tartotta Thomas Mann, Euripidész, Goethét, Gottfried Kellert, Dosztojevskijt, és nagyra tartott másokat is, aki Nagy Imre társaságában megjárta a romániai Snagovat is, és akinek a temetésénél a gyász gumibofos rendőrök felügyeltek. És aki mellesleg e század egyik legnagyobb filozófusa volt.

Ellenségei, akik nem kérnek belőle, bizonyára most megköveznék, követői pedig megtapsolnak ezért a szerény, iróniával fékmentartott áhitatért is, pedig a példa, Lukács György példája a túlélő gondolkodás megrázóan huszadik századi drámája. Eörsi István Interjúja, amelyet a Stúdió '90

szerkesztői a vasárnapi Premierben tüzek másorra, majd az azt követő beszélgetés a szerzővel és az idős filozófust zseniálisan alakító Gábor Miklóssal, az így értelmezett drámának arról az egyetemes jellegéről győz meg.

Szólhatnánk itt a történelembe „vetett” egyén szellemi sorsfordulójáról, hitek megtörtetéséről és egyébről, a lukács életművet fordító és kutató Eörsi István azonban – afféle szellemi Eckermannként – nem azt fűrkészi, hogy az öregedő test képes-e megőrizni a szellemet, nem arra kíváncsi, igazad-e Lukács filozófiai premisszáit, nem arra vár, hogy leleplezze, tévedésen kapja-e, hanem e szellem kristályos logikájú működésének a titkát, autonómiáját próbálja megfejteni. Kell ehhez az élettörténet is, hiszen vélhető, hogy az elvontságot termő, befelé forduló kritikai szellem csirái ott vannak az anya iránt érzett, alig le-

küzdhető megvetésben, kell tudni, miért választotta az illúzióból a Hektort és U-Únkaszt, az Utolsó Mohikánt, és lett hűséges a sikertelenekhez, kell tudni szerelméről, Selmayr Irma és a szigorú Gertrud, galvanizáló erejéről, és kell az időleptéket nem ismerő memória, amely szabadon jár-kele e században – élő vagy holt szellemóriások között, az egyremegy. Mint a tévébemutatót követő beszélgetésből, az otthontalanságát bevalló Gábor Miklós és a szerző szavaiból is kiderül, a hűségről szólt, a hűség egyetemes érvényű határait borcolgatta ez az érzékeny, szeretetteljes iróniával átszőtt dráma – annak a hűségnek a határaitól, amely megőriz bennünk másoknak, amely lehet a szellem segítőtje, mértéke is, hogy segítségével legalább magunkban otthon teremthessünk.

Bóka Róbert